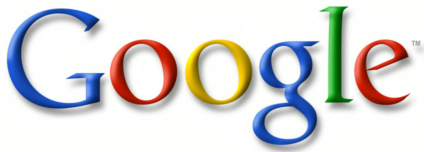

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LET THERE BE LIGHT
1868

NB
A·B·NORDISKA·
·BOKHANDELN·
·STOCKHOLM·

SÅNGGUDINNDRNAS AFSKED.

EFTERSPEL I EN AKT

AF

FRANS HEDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Pris 50 öre.

SÅNGGUDINNORNAS AFSKED.

EFTERSPEL I EN AKT

AF

FRANS HEDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1891.

De uppträdande:

Musiken.
Dansen.
Komedin.
Tragedin.
Operahusets tomte.
En kunglig skugga.
En hofman.
Framtidens genius.
Skuggor och bilder.

På operahusets scen.

Operahusets scen med kort dekoration från den klassiska tiden. Scenen är höljd i mörker, och endast en gaslåga lyser från första kulissen på hvardera sidan.

Förspel, hvarefter förhänget går upp och musiken fortsätter medan scenen ett ögonblick står tom. En aflägsen klocka slår tolf. Vid sista tolfslaget stiger **Tomten** *upp ur golfvet, tassar tyst omkring, till dess musiken öfvergår till ett sakta tremulo, hvilket fortfar under recitationen.*

TOMTEN.

Natten har kommit! Nu timman är inne,
Som jag har bidat i ängslan och kval!
Snart är den endast ett bleknande minne,
Konstens och löjenas kungliga sal!

Så vill jag säga farväl åt mitt gamla,
Älskade hem, där jag trifdes så väl;
Snart skola åldriga murarne ramla,
Tiljorna trampas af järnbeskodd häl. —

Nisse-god-dräng under skiftande tider
Här skådat lycka, men ofärd också —
Dyrköpta segrar och lönlösa strider,
Följde jag varmt från min lönliga vrå!

Nu får jag snart sakna husrum och värma —
Men när den reses, den kommande sal,
Skall jag på nytt höra tonerna svärma,
Följda af sånger och eldande tal!

Där skall jag också få freda och skydda
Som jag gjort här i de hundrade år;
Omplanta minnen från tiderna flydda, —
Därför jag sörjer ej dagen som går.

(*Musiken blir lifligare.*)

Snart komma skuggornas brokiga skara
Att taga afsked i natten som flyr —
Tyst och osynlig får tomten då vara —
Hoppas och vänta på dagen som gryr!

Tomtar och rå, som i skrymslorna gästen,
Lyss till den äldste utaf eder släkt:
Höjen er stämma och invigen festen,
Salen sig kläde i högtidens dräkt!

(*Han tassar tyst omkring och ger tecken åt alla sidor; musiken öfvergår till följande osynliga*)

KÖR.

Kommen, skuggor, mörka och glada,
Templets salar i glans må bada!
Nu till afsked, i Gustafs hus,
Täljen dess forntid, stolt och ljus!

(*Vid körens slut upplyses hela scenen plötsligt af ett klart ljus.* **Tomten** *försvinner under ett starkt forte i orkestern. Dörrarna i fonden springa upp, och in träda* **Musikens** *och* **Dansens** *muser hand i hand.*)

MUSIKEN
(*utåt*).

Nu träden in, Thalia, Melpomene,
Välkomna åter i vår gamla sal! —
(*Ser sig om.*)
Hvad nu? Hvart togo våra systrar vägen?

DANSEN.

Med misslynt stolthet dröja de därute,
De harmas —

MUSIKEN.

För att vi den sista tiden
Här härskat ensamma, förmodar jag?

DANSEN.

Så är det, syster!

MUSIKEN.

Illa vald är stunden,
Att tvista nu! Här förestår ett afsked,
Som utan dem ej får sin rätta färg!

DANSEN.

Så kalla dem! Låt dina toner ljuda,
Och låt oss handen till försoning bjuda!

Melodram.

MUSIKEN.

I denna stund må alla tvister hvila,
Och med en afskedsblick på tid som gått,
De sista stunderna må ila!
(*Vinkar utåt.*)
Så kommen, systrar! Kommen blott!
Förenade som förr vi vare,
Och groll och missmod fjärran fare,
Nu när oss samma öde nått!

(***Tragedin*** *och* ***Komedin*** *inkomma från fonden hand i hand, med osäkra och tvekande steg.*)

TRAGEDIN.

Jag och min konst, den högstämdt stränge,
Ej gästat dig på månget år!

KOMEDIN.

Jag varit borta härifrån så länge,
Att knappt jag minns hur stigen går!

MUSIKEN.

Välkomna åter nu uti vår afskedsstund!

TRAGEDIN.

Jag hälsar dig hänförd, min klassiska grund!
Du Shaksperes, Schillers och Goethes tilja!
Ve! att jag mig måste ifrån dig skilja!

KOMEDIN.

I, Envallsons, Kotzebues, Dahlgrens bräder,
Med sorgblandad glädje jag er beträder!

MUSIKEN.

Glömmen dock ej att för mig, mig allena
Byggdes det tempel, som nyss dömdes ut!
Mig skulle alla här hylla och tjena,
Eder blott skänktes en tvungen tribut!
Sången — —

DANSEN.

Och dansen!

MUSIKEN.

De skulle försona
Folket med språket, som hårdt hördes tona,

Så var den kunglige stiftarens bud!
Sång skulle lätta hans tryckande krona! —

DANSEN.

Dansrytmen tysta orkanernas ljud!

KOMEDIN.

Men snart dock kommo mina glada präster,
Med rosor omkring skämtets pil!

TRAGEDIN.

Jag var från början den, som gaf hans fester
I konstens tempel, deras rätta stil!
Och viljen I er högst på tronen sätta
Så svänger jag mitt svärd som staf
Och manar upp ur deras tysta graf
Det flyddas skuggor, att de må berätta
Hvem utaf oss, som bäst och rikast gaf
De bilder som de värmts utaf!

(*Svänger svärdet.*)

Sångmön svänger den tragiska stafven!
Kommen, skuggor, stigen ur grafven!
Vid afskedsfesten i Gustafs hus
Täljen dess forntid, stolt och ljus!

KOMEDIN.

Kommen I, som framkallat löjen,
Afskedets korta skådespel höjen!

MUSIKEN.

Kommen, I, tonernas vigda skara,
Smälten tillsammans i ljuf harmoni!

DANSEN.

Lätta gratiers dans må fara
Tysta som drömmar vår syn förbi!

KÖR
(*osynlig*).

Kommen, skuggor, mörka och glada,
Templets salar i glans må bada!
Nu till afsked i Gustafs hus,
Täljen dess forntid, stolt och ljus!

(*Musiken öfvergår till melodien:* "**Fjäriln vingad syns på Haga**", *som först spelas pianissimo i orkestern under sånggudinnornas repliker, för att sedan vid* **den kungliga skuggans** *inträde öfvergå till forte, hvarpå den afslutas då dialogen börjar.*)

MUSIKEN.

Han kommer, tjusaren!

DANSEN.

Sin sal han nalkas!

KOMEDIN.

Han öfverger ej hvad han älskat mest!

MUSIKEN.

Och Hagas fjäril kring hans fotsteg skalkas!

TRAGEDIN.

Han gör vårt afsked till en hoppets fest!

(***Den kungliga skuggan,*** *klädd i den gustavianska svenska dräkten, inträder hastigt från fonden, följd af* ***hofmannens skugga,*** *klädd i samma dräkt. Den förre ser sig omkring och skyndar med lätta steg ner på scenen. Musiken upphör.*)

SKUGGAN
(*med utbredda armar*).

Jag hälsar dig, min sal, där smakens ädla nöjen,
Förfinat, höjt mitt folk, vid allvar och vid löjen!
Där allt hvad snillrikt fanns i ord, i bild och klang,
Förenats till ett helt och adlats af talang!
Hur gärna skyndar jag, ej mer vid stoftet bunden,
Att än en gång dig se och det i afskedsstunden!
I detta ögonblick allt dystert, mörkt är glömdt,
All lifvets bittra kalk, som också jag har tömt,
Försvinner som en dröm, en forntid längst förgången,
Jag minns blott glädjen nu och festerna och sången! —

HOFMANNEN
(*som närmat sig*).

Och dock, ers majestät — —

SKUGGAN.

Nej, Elis, inte så,
Här är jag vännen blott — låt majestätet gå!
Här var jag alltid gäst som glad ibland de glada.
Därför vill ock i natt jag ta' igen min skada
Och umgås en camerade med — —
(*Får se sånggudinnorna.*)
Men hvad ser jag där?
Det är ju muserna, som jag gaf husrum här!

MUSIKEN.

Vårt afsked taga vi från templet, där vi bodde
Uti vår konungs hägn!

TRAGEDIN.

Vi det mer grundfast trodde,
Och finna nu med sorg, att här vår tid är slut,
Att Gustafs skådeplats helt snart skall plånas ut!

SKUGGAN.

Än se'n, hvad är det mer? Mitt tempel har gjort nytta,
Och det är världens gång, ma foi! att man får flytta!

Det skulle också bli er tur en vacker dag,
Ty självfva muserna få lyda ödets lag! —
Fast flyttad till en sfer där det är slut med
striden,
Jag följt uppmärksamt med er sträfvan under
tiden,
Jag vet att prästerna hos er ha fått sitt gage,
Och att ni fyllt ert värf med ifver och courage!

TRAGEDIN.

Vi sökt på värdigt sätt att hedra edert tempel,
Djupt allvar alltid tryckt uppå mitt verk sin
stämpel!

SKUGGAN.

Jag vet, ni fört ert svärd med höghet och med
kraft,
Men roligt mellanåt har också folket haft!

KOMEDIN.

Ja, månget hjärtligt skratt gaf genljud här i salen.

MUSIKEN.

Och med min lyras sträng jag ofta gaf signalen
Till festlig samklang af musik och poesi.

DANSEN.

Och förd af rytmisk takt, min skara flög förbi,
Af toner buren upp, och icke tyngd af orden!

SKUGGAN.

Min tanke är ju så rätt artigt uppfylld vorden,
Och fast man rifver ner, hvad gladt jag byggde
opp,
Jag hyser i min själ den tillförsikt, det hopp,
Att från min gamla sal, till de generationer,
Som få den nya se, gå goda traditioner!
Jag hoppas, att den dag ej nånsin randas skall,
Då konsten i mitt land blir hotad utaf fall!
Det har sett illa ut, jag vet det, många gånger,
Och eder nya tid har smak för andra sånger,
Än de som höjas här, — hvar tid har ju sin
smak; —
Men håller konsten fast med värma vid sin sak,
Så skall mitt verk ej dö... min kärlek icke
häller,
Och uti konst som lif det kärlek är som gäller!
Ej sant, min vän?

HOFMANNEN.

Helt visst!

SKUGGAN
(*till sånggudinnorna*).

Och nu, förrän vi gå,
Låt några bilder oss från det förflutna få!
Så vill en sista fest jag fira än härinne!

MUSIKEN.

Välan! Så träd då fram, det gamlas största minne!

(*Musik ur* **Gustaf Vasa.** *Fonden försvinner och visar scenen ur operans andra akt, med Gustaf omgifven af genier, sofvande i sitt tält, och Kristiern, omgifven af furierna, vridande sig i samvetskval på sitt läger. Fonden sänkes åter sakta, och musiken dör bort.*)

SKUGGAN.

Min stolta segerdag! Då var jag verkligt kung!

HOFMANNEN.

Och Naumanns musik är ännu lika ung!

SKUGGAN.

Ung liksom Kellgrens vers! Det åldras ej, det sköna!

KOMEDIN.

Det glada heller ej!

SKUGGAN.

Låt oss dess makt få röna!

KOMEDIN.

Se här en tafla då, som folket känt igen,
Fast den förbleknat nu och glömts för längesen;
I löjets glada tjänst vår scens förnämsta snille,
Väckt högtider af skratt vid detta störda gille!

(Fonden går å nyo i höjden och visar den bekanta scenen ur ***Kronfogdarne,*** *när Polykarpus inträder midt i skördefesten bland det dansande och drickande bondfolket, medan orkestern spelar melodin till hans entrésång:* ***Faseliga släkte, den skall gå i häkte,*** *etc. etc.)*

SKUGGAN
(sedan bilden försvunnit).

»Kronfogdarne», ma foi! Att jag skref in *Monvel*
Och så en *Hjortsberg* fick, mig gläder än i kväll!
(Till hofmannen.)
Minns, Elis, du hans Puff, hans Vinberg?

HOFMANNEN.

Och hans Nadel!

SKUGGAN.

Det var en riddersman af konstens äkta adel!

HOFMANNEN.

Hans »tjuf på ljuset» då, som page?

SKUGGAN
(skrattande).

Den skälmen, ja,
Han spelade charmant och svarade rätt bra!
(Till sånggudinnorna.)
Nu har den gamla tid stått fram för våra blickar,
Låt oss nu se hvad nytt en annan tid oss skickar,

Hvad framsteg konsten gjort se'n våra glada dar!
Jag vet ju att vid det den icke stannat har,
Som gjorde mest furore uti de flydda dagar!

MUSIKEN.

Min kung, den följer nu i mycket andra lagar!

HOFMANNEN.

Men månne väl för oss det vore gladt att se,
Hur nu den mynnat ut alltmer i realité?

SKUGGAN.

Foi de gentilhomme! Min vän, hvad skall det heta?
Hvad andra tider högst har satt, det vill jag veta!

MUSIKEN.

Mitt största minne då ifrån en yngre tid
Jag här framkalla vill! Dess åsyn, hög och blid,
Oss lärt, att sångens konst, när snillets gåfva bär den,
Kan från ett litet land gå segrande kring världen!

*(Tablå, framställande **Norma** vid druideken, omgifven af prästinnor, medan i orkestern "**Casta diva**" spelas i stigande och afslutas med starkt forte.)*

SKUGGAN
(*lifligt*).

Ah, det var Jenny Lind! Den andra fru Olin!

KOMEDIN.

Hon började som barn, hos mig, i komedin,
Och hon var uti den så stor som sen i sången!

TRAGEDIN.

Och tragediens mask bar ej så värdigt mången!

MUSIKEN.

Mig hembar hon likväl sin bästa offergärd.

TRAGEDIN.

Men vigda händer ock omfattade mitt svärd,
Det var min stora tid!

KOMEDIN.

Min äfven!

TRAGEDIN.

För oss båda
Det var en segerns dag!

SKUGGAN.

Låt oss ett prof få skåda
Af hög och tragisk konst från denna gyllne tid!

TRAGEDIN.

Välan! En tafla då af dyster brödrastrid,
Jag ställer fram för er; sen här hur striden föddes,
Och hur en rik natur gick under och föröddes.
Det är den gamla strid om krona och om makt,
Som skalden burit fram på scenen oförsagdt!

(*Tablå ur första akten af* ***Erik XIV,*** *framställande* ***Erik*** *och* ***Katarina Månsdotter, Johan*** *och* ***Katarina Jagellonika,*** *samt i bakgrunden* ***Göran Person,*** *glädjande sig åt brödernas split; längs bort hofmän och tjänare.*)

SKUGGAN.

Ah, den olycklige! Hur griper ej hans öde!

HOFMANNEN.

Men, Gustaf skipat rätt emellan dessa döde!

SKUGGAN.

Ack, kronan, flyttad sent till Eriks sarkofag,
Gaf ej upprättelse för fall och nederlag! — —
Men, då min sal blef byggd från början för musiken,
Så gif oss än en bild från harmoniens riken!

MUSIKEN.

Min konst med tidens lopp gått framåt, liksom allt,
Och bygd på samma grund, den likväl bytt gestalt;

Det är ej Mozart mer, som andarne betvingar
Med sångbar melodi på rytmiskt lätta vingar;
Det konstverk, som förut var välljud blott och
sång,
Det är symfoniskt nu, med sorgespelets gång!
Se här då en gestalt, en af de sällsynt ljusa,
Som först har undran väckt, men slutat med
att tjusa!

(*Tablå, framställande* **Lohengrin** *med svanen, hälsad af* **Elsa** *och* **Kören,** *i det ögonblick då musiken öfvergår till afskedet till svanen, som spelas af orkestern.*)

SKUGGAN.

Foi de gentilhomme! Det är som en reprise
Af tonerna från Glucks Orphée och Euridice! —
(*Till Komedin.*)
Men nu en munter bild till slut uppå min tilja,
Jag vill i glädje hälst ifrån mitt verk mig skilja!

KOMEDIN.

Min glädje ofta bär en tår i ögonvrån!

SKUGGAN.

Ma foi, det skadar ej!

KOMEDIN.

En bild alltså ifrån
Ett folkets skådespel som, hundra gånger gifvet,
Ger oss ännu i dag en trogen bild ur lifvet.

Som aldrig åldrats än, men i sin enkla dräkt
Med löje och med tår har lockat släkt från släkt
Till Gustafs skådeplats, och skall ha makt att samla
Till nya templets sal mångtusen från det gamla!

(*Musik. Tablå ur* ***Värmländingarne,*** *Bröllopsgillet i sista akten, med* ***Erik*** *och* ***Anna*** *som hufvudfigurer, omgifna af de i slutscenen uppträdande personerna, ungefär vid det moment då önskevisan sjunges. Tablån afslutas med melodin "****O Värmeland, du sköna, du härliga land****".*)

SKUGGAN.

Det är mitt svenska folk! Jag känner det igen!
Mitt folk från skog och dal, *mitt* folk i döden än!
Haf tack för denna bild, jag skall i minnet fästa
Dess svenska innebörd från slutet, som det bästa!
Jag trygg är för mitt verk: långt lif det sköna har,
Och därför ej farväl! När i en framtids dar
Det nya templet står på platsen för det gamla,
Min skugga skall på nytt er krets omkring sig samla!

(*Han skyndar med lätta steg ut genom fonden, följd af hofmannen.*)

MUSIKEN.

Ack, mycket ville än jag visat, stort och nytt!

DANSEN.

Har jag då intet verk ifrån den tid som flytt?

TRAGEDIN.

Ack, systrar, se vi rätt den tid som har försvunnit,
Tillsammans är det dock, vi våra segrar vunnit; —

KOMEDIN.

Tillsammans är det, som vår bästa tid vi haft,
Och när vi skildes åt, förlamades vår kraft!

MUSIKEN.

Förenade som förr må oss en framtid finna,
Och seger skall på nytt nog skådeplatsen vinna!

TRAGEDIN.

Men vemod väcka dock de minnena hos mig,
Och på min sorgsna själ den frågan tränger sig:
Hvi skall vår tempelsal af tiden utdömd vara?

MUSIKEN.

En genius nalkas här, som skall dig allt förklara!

(*Musik.* ***Framtidens genius,*** *en hvitklädd yngling med fackla i handen, inträder från bakgrunden.*)

Melodram.

FRAMTIDENS GENIUS.

Jag svarar sånggudinnorna med siarns ord:

»Evigt kan ej bli det gamla,
Ej kan vanans nötta läxa
Evigt repas upp igen!
Hvad förmultnadt är, skall ramla
Och det friska, nya, växa
Upp utur förstörelsen.»

Och jag lägger till: förgången
Är väl icke därför anden,
Om ock formen växla skall!
Än bor kärleken till sången
Trofast kvar i nordanlanden —
Ej det sköna räds för fall!

Skåden hit! Den nya dagen
Reser så sitt nya tempel
Där det gamla hedradt stod!
Sångmör! Där er boning tagen,
Gifven därifrån exempel
Utaf skönhet, kraft och mod!

(*Han sträcker ut handen. Bakgrunden öppnar sig och visar det nya operahuset i stark belysning.*)

Allt hvad stort det gamla hade
Nyfödt i de nya salar
Samle skaror utan tal!
Nya släkten skynde glade
Dit där konsten ler och talar
Om det skönas ideal!

(*Sånggudinnorna bilda grupp omkring honom.*)

Så skall Gustafs tempel stiga
Upp på nytt ur gamla jorden
Med det fornas bästa drag;
Hopp och minne skola viga
Det till konstens hem i norden,
Till en fjärran framtids dag!

(*Musiken stegras här till kraftig, pompös rytm och styrka, under det förhänget långsamt faller.*)